

May-Elin Thengs
Hornvedt, høyskole-
lektor, Høgskolen i
Vestfold

Anita Nordsteien,
spesialbibliotekar,
Høgskolen i Vestfold

**Nina Therese Hol-
men,** bibliotekar,
Høgskolen i Vestfold

Satser på kunnskapshånd

Et tverrfaglig samarbeid mellom bibliotekarer og faglærere har ført til økt satsing på undervisning i kunnskapshåndtering.

I denne artikkelen vil vi beskrive erfaringer fra et samarbeidsprosjekt mellom bibliotekarer og faglærere ved sykepleierutdanningen ved Høgskolen i Vestfold. Den primære hensikten med prosjektet var å utvikle en undervisningsmodell som styrker framtidige sykepleieres kompetanse i kunnskapshåndtering.

Tverrfaglig prosess

Utviklingsarbeidet startet opp studieåret 2011/2012. Forarbeidet gikk ut på å undersøke bachelorprogrammets fag- og undervisningsplaner knyttet til kunnskapshåndtering. Vi fant at beskrivelsen av undervisningsmetoder i dette temaet var varierende og tilfeldig. Vår oppfatning var at undervisningen i kunnskapshåndtering manglet en felles forståelse, og bibliotekarer og faglærere har i liten grad vært involvert i hverandres undervisningsopplegg. Vi gjorde litteratursøk i PubMed og Cinahl med emneordene «Education, Nursing» og «Nursing Informatics». Flere studier viser at studenter i helsefag- og sykepleierutdanninger har lav kompetanse i å håndtere kunnskap som kan innhentes via databaser (1–5). En av de største utfordringene er å finne gode søkeord (4). Flere studier viser at sykepleiere vil ha utfordringer med å jobbe kunnskapsbasert på grunn av manglende kompetanse til å finne og kritisk evaluere informasjon (4–6). Store endringer i undervisningen i kunnskapshåndtering i

Tabell 2. Undervisningsmodell

Tidspunkt	Omfang/ form	Innhold	Deltakere
1. studieår	1 time i biblioteket	• Grunnleggende informasjon om biblioteket: nettside, databaser (vekt på Bibsys og Helsebiblioteket), oppgaveskriving, referansehåndtering	Bibliotekar
1. studieår	2 timer datalab	• Helsebibliotekets oppbygning – kunnskapspyramiden • PICO, enkel søketeknikk og søkelogg • Intro kritisk vurdering, sjekklister • Veiledning i søk ift. studieoppgave i PubMed	Bibliotekar og faglærer
2. studieår	2 timer datalab	• Intro KBP • Kritisk vurdering av artikler, sjekklister • Veiledning i søk ift. studieoppgave i Cinahl og McMaster Plus	Bibliotekar og faglærer
2. studieår	2 timer datalab	• Repetisjon søketeknikk, PICO og PubMed • Veiledning i søk ift. studieoppgave i PubMed	Bibliotekar
3. studieår	2 timer datalab	• Helsebiblioteket med vekt på kunnskapshierarkiet, retningslinjer • Veiledning i søk ift. studieoppgave i PubMed og McMaster Plus	Bibliotekar og faglærer
3. studieår	2 timer workshop i datalab	• Repetisjon av PubMed, Cinahl, McMaster Plus • Veiledning av søk til bacheloroppgave	Bibliotekar

form av et tett samarbeid mellom faglærerne og bibliotekarer vil være nødvendig. Undervisningen må systematisk integreres i studieprogrammet, blant annet ved å være direkte knyttet til studiekrav og oppgaveskriving. Dersom studentene opplever at kunnskapshåndtering vektlegges fra flere hold, vil det oppleves meningsfullt og motiverende å tilegne seg denne ferdigheten og ikke minst bruke den over tid (5). Studien presenterer også en oversikt over viktige ressurser og verktøy for kunnskapsbasert praksis (KBP), som har vært sentralt i vårt arbeid med en ny undervisningsmodell.

Spørreundersøkelse

I tillegg til å basere vårt arbeid på eksisterende forskning, ønsket vi å undersøke hva som vektlegges i undervisning i kunnskapshåndtering ved norske bachelorutdanninger i sykepleie. Vi utviklet derfor et spørreskjema via Google Docs som ble sendt på mail til 32 høyskole- og universitetsbibliotek med bachelorprogram i sykepleie. Utvalget var bibliotekarer, og 69 prosent responderte på spørreundersøkelse n. Sentrale tema i spørreundersøkelsen var bibliotekundervisningens hyppighet, innhold og tverrfaglig deltakelse. Svarene ble summert ved hjelp av

Nøkkelord

Les mer og finn litteraturhenvisninger på våre nettsider.

- › Undervisning
- › Kunnskapsbasert sykepleie
- › Samarbeid

tering

UTVIDET SØK: Studentene har ofte problemstillinger som det ikke finnes oppsummert forskning på, det er derfor viktig at de også behersker å søke etter originalstudier.

analyseverktøyet i Google Docs. De resultatene som fikk størst betydning i forhold til vårt utviklingsarbeid blir presentert og drøftet i siste del av artikkelen. De øvrige resultatene vil vi presentere i en senere artikkel.

Undervisningsmodell

Vi utviklet en undervisningsmodell basert på vårt forarbeid (se tabell 2). Innholdet i undervisningen ble definert i nært samarbeid med kursansvarlige lærere i ni kurs. Bibliotekarene og faglærerne samarbeider om undervisningsmetoder i litteratursøk etter forskningsbasert kunnskap. Vi ønsket å variere mellom teoriundervisning, demonstrasjoner og praktiske øvelser. Innholdet i undervisningen ligger nært

opp til KBP- modellens struktur som bygger på følgende seks trinn: Refleksjon, spørsmålsformulering, litteratursøk, kritisk vurdering, anvendelse og evaluering (7). Vårt samarbeid vektlegger de fire første trinnene.

1. Refleksjon

Sykepleierutdanningen skal utdanne reflekterte, selvstendige og ansvarsbevisste sykepleiere. Kritisk analyse av egen og andres tjenesteutøvelse fordrer blant annet at man erkjenner informasjonsbehov både i teori og praksis. I vår modell knyttes bibliotekundervisningen direkte til en studieoppgave som er rettet mot relevante faglige problemstillinger i praksis i de ulike kursene. Faglærer er med i undervisningen halvparten

av tiden. Hensikten er å bistå studentene og bibliotekarene med sykepleiefaglig kunnskap som kan fremme refleksjon og evnen til å komme frem til relevante og gode søkeord.

2. Spørsmålsformulering og PICO

I undervisningen i alle tre studieår vektlegger både bibliotekarer og faglærere bruk av et rammeverk, PICO (Patient /problem, Intervention, Comparison og Outcome) som skal forenkle prosessen med å finne relevante søkeord. Tema eller spørsmål knyttet til kliniske problemstillinger deles opp og aktuelle begrep (se eksempel i tabell 1) settes inn i en PICO-struktur for at det skal være enklere å komme fram til relevante søkeord (7).

Tabell 1

Patient/problem	Intervention	Comparison	Outcome
Eldre pasienter Tannhelse	Elektrisk tannbørste	Ordinær tannpleie	Ernæringsstatus

3. Litteratursøk

Litteratursøk innebærer å finne relevant litteratur i henhold til en søkestrategi (8). Tidlig i første studieår blir sykepleierstudentene introdusert for Helsebiblioteket. Helsebiblioteket tilbyr gratis tilgang til forskningsbasert kunnskap til helsepersonell i Norge (9). Helsebiblioteket blir brukt som inngangsport i all undervisning i litteratursøk i sykepleierutdanningen.

Undervisningen i litteratursøk er forankret i KBP-modellen. Et viktig prinsipp i KBP er å bruke oppsummert forskning som beslutningsstøtte i praksis. Canadiske forskere (10) har utviklet et system bygd opp som en pyramide av kunnskapskilder på seks nivåer. Jo høyere opp i pyramiden man søker etter kunnskap, jo sikrere er man på å finne kvalitetsvurdert og anvendbar forskning. Søkemotoren McMaster Plus som er tilgjengelig via Helsebiblioteket, er bygd opp etter dette prinsippet. Studentene får derfor undervisning i å bruke McMaster Plus via Helsebiblioteket.

Studentene har ofte problemstillinger som det ikke finnes oppsummert forskning på, det er derfor viktig at de også behersker å søke etter

«Undervisningen i litteratursøk er forankret i KBP-modellen.»

originalstudier. Første studieår introduseres de for databasen PubMed som har et enkelt og logisk brukergrensesnitt. PubMed er en av de største databasene for helsefaglige emner. Cinahl er en sentral database for sykepleie, men den kan være mer komplisert å søke i, derfor introduseres studentene for denne i andre studieår. I tredje studieår vektlegger vi søk i databasene Cochrane og UpToDate via søk i McMaster Plus. I den forbindelse får studentene et ti ukers kurs i kunnskapsbasert praksis, ledelse og veiledning i sykepleie.

4. Kritisk vurdering

Kritisk vurdering av vitenskapelige artikler

blir vektlagt gjennom hele sykepleierutdanningen, og allerede første studieår introduserer vi studentene for sjekklister utviklet av Nasjonalt Kunnskapssenter. Sjekklister er et hjelpemiddel som skal forenkle vurderingsprosessen der brukeren finner enkle spørsmål som kan stilles i vurderingen av artiklene.

En viktig del av samarbeidet i tredje studieår, er at bibliotekar deltar sammen med studenter og faglærer på et gruppebasert artikkelseminar. På artikkelseminaret presenterer studentene søkeprosess og kritisk vurdering av utvalgte artikler for medstudenter, bibliotekar og faglærer. Bibliotekaren gir tilbakemeldinger på studentenes søkeprosess, og faglærer gir innspill på studentenes kritiske vurderinger av utvalgte artikler.

Erfaringer og diskusjon

I evalueringen av tredje studieår har studentene kommentert at de ønsker undervisning i litteratursøk i hvert semester. Ved å gjøre bibliotekets rolle i fag- og studieplaner tydelig, har vi fått vektlagt litteratursøk gjennom hele studieprogrammet. Spørreundersøkelsen viste at temaet forekommer i emne- eller undervisningsplaner hos 77 prosent av sykepleierutdanningene ved andre universiteter og høyskoler.

Spørreundersøkelsen viste en stor spredning i hvilke databaser og temaer det blir undervist i. Vi har valgt å benytte en undervisningsmodell basert på kunnskapsbasert praksis. Sentrale emner er kunnskapspyramiden, søk i McMaster Plus og kritisk vurdering av artikler ved hjelp av sjekklister. Vi fant at 36 prosent av respondentene underviser i KBP-modellen, 41 prosent underviser i kunnskapspyramiden, 14 prosent i McMaster Plus og 14 prosent i bruk av sjekklister.

Våre erfaringer fra samarbeidsprosjektet er at tverrfaglig samarbeid knyttet til kunnskapshåndtering er et viktig satsingsområde i sykepleierutdanningen. Samarbeidet har gjort at vi har blitt bedre kjent med hverandres roller, vi har utvekslet verdifull kunnskap og erfart en kontinuerlig fagutvikling. Spørreundersøkelsen viste tverrfaglig deltakelse, som også er sentralt i vår modell, i minst halvparten av undervisningen hos 52 prosent av respondentene. Vi har totalt

11 timer undervisning i litteratursøk gjennom studieprogrammet. Spørreundersøkelsen viser at kun 23 prosent av respondentene har mer enn åtte timer.

Ettersom man forventer at helsepersonell arbeider kunnskapsbasert, mener vi satsingen på kunnskapshåndtering er nødvendig. Utdanningene må sikre at fremtidige sykepleiere har kompetanse til å møte både pasienters og praksisfeltets behov for best tilgjengelig kunnskap. Vi har tro på at vår modell bidrar til å styrke studentenes kompetanse i kunnskapshåndtering, slik at fremtidige sykepleiere får den kompetansen som kreves for å få til en kontinuerlig kvalitetsforbedring av helsetjenestene. Vi mener tiltaket bidrar til å sikre at sykepleierstudenter som uteksamineres har kompetanse i å håndtere kunnskap som kan innhentes via databaser.

Det er for tidlig å trekke slutninger om i hvilken grad økt satsing på undervisning i kunnskapshåndtering har påvirket studentenes læringsutbytte. Jacobsen og Andenæs (11) konkluderer imidlertid i sin studie med at systematisk opplæring i informasjonsbehandling indikerer en økt kompetanse. En framtidig studie i kunnskapshåndtering blant sykepleierstudenter vil sannsynligvis kunne gi oss mer kunnskap om undervisningsmodellen har hatt effekt. ■■■

REFERANSER:

- Ivanitskaya L, O'Boyle I, Casey AM. Health information literacy and competencies of information age students: results from the interactive online Research Readiness Self-Assessment (RRSA). *Journal of medical Internet research*. 2006;8:e6. doi: 10.2196/jmir.8.2.e6
- Mittermeyer D. Incoming first year undergraduate students: How information literate are they? *Education for Information*. 2005;23:203-32.
- Ragneskog H, Gerdner L. Competence in nursing informatics among nursing students and staff at a nursing institute in Sweden. *Health Information & Libraries Journal*. 2006;23:126-32. doi: 10.1111/j.1471-1842.2006.00643.x
- Duncan V, Holtslander L. Utilizing grounded theory to explore the information-seeking behavior of senior nursing students. *Journal of the Medical Library Association: JMLA*. 2012 Jan;100:20-7. doi: 10.3163/1536-5050.100.1.005
- Klem ML, Weiss PM. Evidence-Based Resources and the Role of Librarians in Developing Evidence-Based Practice Curricula. *Journal of professional nursing: official journal of the American Association of Colleges of Nursing*. 2005;21:380-7. doi:10.1016/j.profnurs.2005.10.004
- Nortvedt MW, Jamtvedt G, Graverholt B, Nordheim LV, Reinart LM. Jobb kunnskapsbasert: en arbeidsbok. Oslo: Akribe, 2012.
- Barnard A, Nash R, O'Brien M. Information literacy: developing lifelong skills through nursing education. *J Nurs Educ*. 2005;44:505-10.
- Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten. Termiliste for forskningsoppsummering. Tilgjengelig fra: <http://www.kunnskapssenteret.no>. (Nedlastet 21.01.2013).
- Nylenna M, Eiring Ø, Strand G, Røttingen J-A. Wiring a nation: putting knowledge into action. *The Lancet*. 2010;375:1048-51. doi: [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)61832-8](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(09)61832-8)
- Dicenso A, Bayley L, Haynes RB. Accessing pre-appraised evidence: fine-tuning the 5S model into a 6S model. *Evidence-Based Nursing*. 2009;12:99-101. doi: 10.1136/ebn.12.4.99-b
- Jacobsen HE, Andenæs R. Sykepleierstudentenes vei mot informasjonskompetanse. *Sykepleien forskning*. 2011;6:238-44.